

Fenntarthatóság, SNA és globális átrendeződés a 21. Században

CSONGRÁDI Gyöngyi¹ – HONVÁRI János¹

DOI: [10.29180/978-615-6886-26-2_3](https://doi.org/10.29180/978-615-6886-26-2_3)

Absztrakt

A 21. század globális átalakulásai – a klímaválság, a digitalizáció és a geopolitikai feszültségek – alapjaiban kérdőjelezzik meg a gazdasági teljesítmény mérésének hagyományos eszközeit. A Nemzeti Számlák Rendszerének (System of National Accounts, SNA) 2025-ös felülvizsgálata a második világháború utáni időszak óta a legjelentősebb reformot képviseli, amelynek célja a statisztikai keretrendszer relevanciájának megőrzése. A tanulmány három fő dimenzió mentén elemzi a változtatásokat: a fenntarthatóság, a digitalizáció és a globalizáció kihívásainak kezelését. Az SNA 2025 újdonsága, hogy a természeti erőforrások kimerülését termelési költségként számolja el, a megújuló energiát és az adatvagyonot pedig eszközként ismeri el, miközben részletesebb bontásokat vezet be a multinacionális vállalatok hatásainak vizsgálatára. Ezek a lépések elősegítik a nettó mutatók (pl. NDP) előtérbe kerülését, valamint pontosabb képet adnak a digitális gazdaságról és a globális értékláncokról. Ugyanakkor a reform korlátai is világosak: továbbra sem képes megragadni a nem piaci értékeket, a társadalmi jólét dimenzióit és az ökológiai korlátokat. Az összevetés alternatív keretrendszerekkel – például a GPI-val, az OECD Jobb Élet Indexével vagy a fánk-gazdaságtannal – rámutat, hogy az SNA 2025 inkább evolúciós lépés, semmint forradalmi paradigmaváltás. Következtetésünk szerint a reform egy szükséges és előremutató modernizáció, amely megerősíti a nemzeti számlák szerepét, ugyanakkor csak egy elemét képezheti annak a többdimenziós mérési eszköztárnak, amelyre a 21. század komplex kihívásai közepette szükség van.

Kulcsszavak: Fenntarthatóság; Nemzeti Számlák Rendszere (SNA 2025); GDP és NDP; Adatvagyon; Digitális gazdaság; Globalizáció; Multinacionális vállalatok; Jólétmérés; GDP-n túli mutatók

JEL kódok: E01, Q56, F60, I31

Bevezetés

A 21. század harmadik évtizedébe lépve a világgazdaság és a globális politikai rendszerek olyan mértékű és sebességű átalakulásokkal szembesülnek, amelyek alapjaiban kérdőjelezzik meg a korábbi évtizedekben megszilárdult paradigmákat. A globális felmelegedés okozta klímavészhelyzet, a mesterséges intelligencia és az információs gazdaság térnyerésével fémjelzett digitális transzformáció, valamint a globális értékláncok átrendeződése és a geopolitikai feszültségek együttesen egy új, komplex és kiszámíthatatlan korszakot vetítenek előre. Ebben a változó világban a gazdasági teljesítmény és a társadalmi haladás mérésére használt hagyományos eszközök relevanciája egyre inkább vitatottá válik.

A gazdaságstatisztika sarokkövének számító Nemzeti Számlák Rendszere (System of National Accounts, SNA), amelyet a nemzetközi közösség 1953-ban szabványosított, és amelynek legismertebb mutatója a bruttó hazai termék (GDP), egyre hevesebb kritikák keretében került. A rendszert egy olyan korszakra tervezték, amelyben a gazdasági növekedés volt az elsődleges cél,

¹ Budapest University of Economics and Business

és kevésbé számítottak a termelés környezeti és társadalmi externáliái. Maga Simon Kuznets, a GDP-konceptió egyik kidolgozója is óva intett attól, hogy a mutatót a jólét mércéjeként használják. Kuznets szerint: "A nemzeti jövedelem mérésének célja gazdasági tevékenységek számszerűsítése, nem pedig a jólét teljes mértékű ábrázolása." (Kuznets, 1934)

A GDP nem tesz különbséget a társadalmilag hasznos és káros kiadások között, nem veszi figyelembe a jövedelmi egyenlőtlenségeket, és láthatatlan marad számára a fizetetlen háztartási és gondozási munka jelentős értéke. (Kroese, 2024; Coyle, 2025; Jansen et al., 2023). Robert Kennedy híres mondatát idézve: „A bruttó nemzeti termék nem méri fel gyermekeink egészségét, oktatásuk minőségét vagy játékuk örömét. Nem foglalja magában költészetünk szépségét vagy a házasságaink szilárdságát, közéleti vitáink intelligenciáját vagy köztisztviselőink feddhetetlenségét. Nem méri értelmünket és bátorságunkat, bölcsességünket és tudásunkat, együttérzésünket és országunk iránti odaadásunkat. A bruttó nemzeti össztermék mindent megmér kivéve azt, amiért valóban érdemes élni.” (Kennedy, 1968)

Ebben a kontextusban a Nemzeti Számlák Rendszerének 2025-ös felülvizsgálata (SNA 2025) – a rendszer hatodik, 2025 márciusában az ENSZ Statisztikai Bizottsága által elfogadott verziója – nem csupán egy rutinszerű technikai frissítésnek tekinthető. Sokkal inkább egy stratégiai válaszkísérlet a globális statisztikai közösség részéről azokra a kihívásokra, amelyek a rendszer relevanciáját fenyegetik. A 2008-as pénzügyi válság rávilágított a meglévő adatok hiányosságaira, miközben a „GDP-n túli” (Beyond GDP) mozgalmak felerősödése és az olyan alternatív mutatók népszerűsödése, mint a Valódi Haladás Mutatója (GPI) vagy a Jobb Élet Index (BLI), nyomást gyakoroltak a hivatalos statisztikára, hogy reflektáljon a 21. század legégetőbb kérdéseire. Az SNA 2025 felülvizsgálatának hivatalos indoklása is éppen ez: a keretrendszert hozzá kell igazítani a gazdaság új, előtérbe került jellemzőihez aspektusaihoz, és ki kell elégíteni a felhasználók növekvő adatszükségletét a globalizáció, a digitalizáció, valamint a jólét és a fenntarthatóság terén. (SEEA EA, 2024; Kroese, 2024)

Az SNA 2025 reform alappillérei

Az SNA 2025 megtartja a 2008-as verzió alapvető elméleti keretrendszerét, azonban számos ponton jelentős, a GDP-t és más makrogazdasági aggregátumokat is befolyásoló koncepcionális változtatást vezet be. A reformok három fő, egymással összefüggő terület köré csoportosíthatók, amelyek a 21. századi gazdaság legmeghatározóbb jelenségeire reflektálnak.¹

A jólét és fenntarthatóság mérése: A természet monetizálása

A reform talán leginkább várt és legszélesebb körben vitatott eleme a környezeti tényezők integrálása a nemzeti számlák központi keretrendszerébe. Ez a lépés egyértelműen a fenntarthatósági szempontok növekvő politikai és társadalmi súlyára adott válasz. A legfontosabb változás, hogy a természeti erőforrások (például ásványkincsek, kőolaj, földgáz) kitermeléséből adódó kimerülését (depletion) ezentúl termelési költségként kell elszámolni. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az erőforrás kimerülésének értéke csökkenti a nettó aggregátumokat, így a nettó hazai terméket (NDP) és a nettó nemzeti jövedelmet (NNI). Az SNA 2025 ajánlása egyértelműen kimondja, hogy a gazdasági növekedés mérésére koncepcionálisan az NDP a preferált mutató, amely kiegészíti a GDP-t. (European Commission et al., 2025, p. 8). Ez a változtatás arra irányul, hogy a nemzeti számlák jobban tükrözzék a természeti tőke felélésének költségeit, és ezáltal a

¹ Ez a rész az SNA 2025 pre edited version c. dokumentum feldolgozása alapján készült (European Commission; International Monetary Fund; OECD; United Nations; World Bank, 2025), a további hivatkozásokban: (European Commission et al., 2025)

gazdasági teljesítményről egy fenntarthatóbb szempontú képet adjanak. A másik jelentős újítás az eszközelhatárolás kiterjesztése. A reform explicit módon gazdasági eszközként ismeri el a megújuló energiaforrásokat (például a szél- és napenergia-potenciált), és egy új, önálló eszközkategóriát hoz létre „Természeti tőke” (AN3) néven, amely magában foglalja a földet, az ásványi és energiaforrásokat, valamint a biológiai erőforrásokat. A cél az, hogy a nemzeti mérlegekben láthatóvá váljon a gazdaság függése a természeti környezettől. (European Commission et al., 2025, p. 354) Ezek a változások szorosan kapcsolódnak a Környezeti-Gazdasági Számlák Rendszeréhez (System of Environmental-Economic Accounting, SEEA), amelyet az SNA 2025 a környezeti statisztikák átfogó nemzetközi standardjának ismer el. (European Commission et al., 2025, p. 9) A két rendszer közötti kapcsolat megerősítése ellenére alapvető különbség marad, hogy az SNA hatóköre azokra a természeti javakra korlátozódik, amelyek felett a tulajdonjog érvényesíthető, és amelyek közvetlen gazdasági hasznot hoznak a tulajdonosoknak. Ez a megközelítés a „gyenge fenntarthatóság” elvét tükrözi, amely szerint a természeti tőke helyettesíthető a termelt tőkével. A rendszer így jobban méri a források kimerülését, de továbbra sem képes kezelni az ökoszisztémák degradációját vagy a nem piacosított ökoszisztéma-szolgáltatások (pl. beporzás, levegőtisztítás) értékét.

A jólét mérésének javítása érdekében a reform emellett ösztönzi a háztartások jövedelmére, fogyasztására és vagyonára vonatkozó ún. „megosztási számlák” (distributional accounts) összeállítását is, amelyek az aggregált nemzeti átlagok mögé tekintve részletesebb képet adnak a társadalmi egyenlőtlenségekről. Ez a megközelítés sokkal valósabb képet adna a társadalmi egyenlőtlenségekről. (European Commission et al., 2025, p. 915)

A digitalizáció megragadása: Az adatvagyon létrehozása

Az SNA 2025 másik forradalmi újítása a digitális gazdaság eddig nagyrészt láthatatlan értékeinek megragadása. A gazdasági tevékenység egyre nagyobb része zajlik a digitális térben, ami a hagyományos statisztikai mérést komoly kihívások elé állította. A legfontosabb koncepcionális változás az elektronikus adatok információs tartalmának termelt állóeszközként való elismerése és aktiválása. Míg a 2008-as SNA csak az adatbázisokat ismerte el eszközként, az új rendszer magát az adatot is tőkésíti. Ez azt jelenti, hogy az adat – amelyet a reform „termelési tevékenységek során gazdasági hasznot hozó, digitális formátumban rögzített, rendszerezett és tárolt információs tartalomként” definiál – a vállalati és nemzeti mérlegek részévé válik, és az előállítására fordított kiadások – amennyiben aktiválásra kerülnek – elvileg növelhetik a GDP-t és a beruházási mutatókat. (European Commission et al., 2025, p. 1141)

Mivel az adatoknak ritkán van közvetlen piaci áruk, az értékelésükre javasolt módszer a „költség-alapú megközelítés” (sum-of-costs method). Ez magában foglalja az adatgyűjtés tervezésének, a gyűjtésnek, a feldolgozásnak és a tárolásnak a költségeit, valamint a folyamat során felhasznált tőke megtérülését is. Ez a változás jelentősen befolyásolhatja a GDP szintjét és szerkezetét, különösen a technológia-intenzív gazdaságokban. Az egyik becslés szerint a digitális gazdaság már most is az USA GDP-jének 18%-át teszi ki, ami 4,9 billió dollárt jelent. (Interactive Advertising Bureau, 2025) A reform ezen felül részletes útmutatást ad a kriptoeszközök, a nem helyettesíthető tokenek (NFT) és a digitális közvetítő platformok (pl. online piacterek, fuvarmegosztó alkalmazások) statisztikai elszámolására is. A digitális gazdaság jobb láthatósága érdekében a rendszer ösztönzi a kiegészítő jellegű Digitális Ágazati Kapcsolatok Mérlegének (Digital Supply and Use Tables) összeállítását. Ez a lépés elismeri, hogy az adat a 21. század egyik legfontosabb gazdasági erőforrásává vált, és a mérésének hiánya torzította a gazdasági teljesítményről alkotott képet.

A globalizáció új valóságának tükrözése

A világgazdaság a multinacionális vállalatok (MNE) által dominált, komplex globális értékláncok mentén szerveződik. A nemzeti alapú statisztikai rendszer és a vállalatok globális, profitmaximalizáló stratégiái közötti feszültség régóta ismert probléma. Az SNA 2025 több ponton is igyekszik pontosabb képet adni erről a bonyolult valóságról.

A reform bevezeti a vállalati szektor standard bontását „külföldi irányítású”, „állami” és „nemzeti magán” kategóriákra. Ez a részletezés lehetővé teszi a multinacionális vállalatok nemzetgazdaságra gyakorolt hatásának – például a jövedelemtermelésre és a jövedelemelosztásra gyakorolt befolyásának – sokkal finomabb elemzését. Segít megérteni a GDP (egy adott területen megtermelt érték) és a GNI (egy ország rezidensei által realizált jövedelem) közötti, gyakran jelentős eltéréseket, amelyeket az MNE-k adóoptimalizálási és profitátcsoportosítási gyakorlatai okoznak. Az új keretrendszer frissített és egységesített útmutatást nyújt az olyan komplex globális termelési formák mérésére, mint a „gyár nélküli termelés” (factoryless goods production), a „kereskedelmi ügylet” (merchanted) vagy a bér munkában történő feldolgozás (European Commission et al., 2025, p. 696). Ezek a pontosítások elengedhetetlenek a globális értékláncok működésének megértéséhez és a külkereskedelmi statisztikák torzításainak csökkentéséhez. A reform emellett nagyobb hangsúlyt fektet a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) mutatójára, amelyet kevésbé torzítnak a multinacionális vállalatok profitátcsoportosítási tevékenységei, mint a GDP-t, így jobban tükrözi egy ország lakosainál ténylegesen maradó jövedelmet. Ez a hangsúlyeltolódás egyfajta hallgatólagos beismerése annak, hogy egyetlen aggregált mutató, mint a GDP, önmagában félrevezető lehet egy erősen globalizált világban. A reform által biztosított új bontások és mutatók arra ösztönzik az elemzőket, hogy feltegyék a kérdést: „Ki profitál a gazdasági tevékenységből?”

Az 1. táblázat összefoglalja az SNA 2025 legfontosabb koncepcionális változtatásait és azok indoklását:

1. táblázat: Az SNA 2025 legfontosabb koncepcionális változtatásai és azok indoklása

Forrás: Saját táblázat

Pillér	Konkrét Változtatás	Indoklás és Célkitűzés
Fenntarthatóság	A természeti erőforrások kimerülésének termelési költségként való elszámolása.	A nettó mutatók (pl. NDP) javítása, hogy tükrözzék a természeti tőke felélését; a fenntarthatóbb fejlődés mérésének elősegítése.
Fenntarthatóság	A megújuló energiaforrások és más természeti javak eszközként való elismerése.	A gazdaság környezettől való függésének láthatóbbá tétele a nemzeti mérlegekben.
Digitalizáció	Az adatok termelt eszközként való aktiválása.	A digitális gazdaság eddig rejtett értékteremtésének megragadása, a GDP és a beruházási statisztikák pontosságának javítása.
Digitalizáció	Útmutatás a kriptoeszközök és digitális platformok elszámolásához.	Az új digitális jelenségek konzisztens statisztikai kezelésének biztosítása.

Globalizáció	A vállalatok szektorának standard bontása (pl. külföldi irányítású).	A multinacionális vállalatok (MNE) nemzetgazdaságra gyakorolt hatásának pontosabb elemzése; a GDP és a GNI közötti különbségek megértése.
Globalizáció	A globális értékláncok (GVC) mérésének finomítása.	A nemzetközi kereskedelmi statisztikák torzításainak csökkentése és a globális termelési folyamatok jobb megértése.

A fenti táblázat jól összefoglalja az SNA 2025 reformjának legfontosabb pilléreit és azok indoklását, azonban érdemes kiemelni a változtatások mélyebb jelentőségét. A fenntarthatósági pillér két intézkedése – a természeti erőforrások kimerülésének költségként való elszámolása, valamint a megújuló energiaforrások eszközként való elismerése – egyértelmű paradigmaváltást jelez: a gazdasági teljesítmény értékelése immár nem hagyhatja figyelmen kívül a környezeti tőke állapotát és a gazdaság ökológiai beágyazottságát. A digitalizáció területén az adatok eszközként történő kezelése és a kriptoeszközök, digitális platformok standardizált elszámolása a nemzeti számlák történetében először nyit utat a digitális gazdaság rejtett értékteremtésének számszerűsítése felé. Ez különösen fontos, hiszen az immateriális javak mára a gazdasági növekedés egyik fő hajtóerejévé váltak. Végül a globalizációs változtatások – a vállalati szektor részletesebb bontása és a globális értékláncok mérésének pontosítása – hozzájárulnak ahhoz, hogy a statisztikai adatok jobban tükrözzék a multinacionális vállalatok jövedelem- és profitrendezési gyakorlatait, és csökkentsék a GDP és a GNI közötti torzító eltéréseket. Összességében a reform ezen intézkedései nem csupán technikai finomítások, hanem a gazdasági folyamatok új dimenzióit teszik láthatóvá, elősegítve a fenntarthatósági, digitális és globális szempontok integrálását a nemzeti számlákba.

Elegendő-e a reform a valós teljesítmény mérésére?

Az SNA 2025 reformja kétségtelenül a legjelentősebb előrelépés a nemzeti számlák történetének elmúlt évtizedeiben. Az összehangolt változtatások révén a statisztikai rendszer jobban tükrözi a 21. századi gazdaság valóságát. Felmerül azonban a kérdés: elegendők-e ezek a – főként technikai és módszertani – újítások ahhoz, hogy áthidalják a mért gazdasági teljesítmény és a társadalmi jólét, valamint az ökológiai fenntarthatóság között tátongó szakadékot?

Az SNA keretrendszer belső korlátai: a régi palack és az új bor

Az SNA 2025 minden újítása ellenére továbbra is a 20. századra jellemző piac- és tranzakcióközpontú szemlélet keretei között marad. Alapvető logikája változatlanul a pénzben kifejezett gazdasági tevékenységek és a tulajdonviszonyok mentén szerveződik. Ez a mélyen beágyazott megközelítés pedig strukturális korlátokat szab annak, hogy mit és hogyan képes a rendszer egyáltalán mérni.

Számos, a társadalmi jólét szempontjából kulcsfontosságú terület továbbra is a központi keretrendszeren kívül marad:

A háztartási és gondozási munka – amelyet jellemzően aránytalan mértékben a nők végeznek – továbbra sem jelenik meg a GDP-ben. Bár az SNA 2025 reformja ösztönzi az ilyen tevékenységekhez kapcsolódó kiegészítő, úgynevezett szatellit számlák összeállítását, ezek mellérendelt, másodlagos státusza azt az üzenetet közvetíti, hogy ez a fajta munka nem számít valódi gazdasági teljesítménynek (Van de Ven & Zwijnenburg, 2024).

Az új SNA ugyan levonja a természeti erőforrások kimerülésének költségét, a környezeti degradáció – például a levegő- és vízszennyezés vagy a biodiverzitás csökkenése – továbbra sem jelenik meg a rendszerben, amennyiben ezeknek nincsen piaci árak. Így például egy olajszenyezés utáni takarítás a GDP-t növeli, miközben az eredeti környezeti kárért nem vonják felelősségre a gazdaságot.

A megoszlási számlák ösztönzése előrelépés, de a fő mutató, a GDP (vagy akár az NDP) továbbra is egy aggregátum, amely elfedi a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek mértékét.

Az SNA 2025 reformja a piacialapú számviteli keretrendszer filozófiai és módszertani határait feszegeti. Azáltal, hogy kiterjeszti a „gazdasági eszköz” fogalmát az adatokra és a természeti erőforrásokra, tökéletesíti a gazdasági gépezet mérését, de nem kérdőjelezi meg a gépezet célját vagy annak árazatlan következményeit. Az olyan fogalmak, mint a „társadalmi kohézió”, az „intézményi bizalom” vagy a „mentális egészség”, definíciószerűen kívül esnek ezen a logikán, mivel nem képezhetik tulajdon vagy piaci tranzakció tárgyát. A reform tehát teljesebbé teszi a gazdaság rendelkezésére álló erőforrások listáját, de nem változtat a mérés alapvető természetén: az SNA továbbra sem a jólétet méri, hanem a jólét megteremtéséhez szükséges gazdasági erőforrások egy részét.

Összevetés a "GDP-n túli" alternatívákkal: evolúció v. revolúció

Az SNA 2025 korlátainak megértéséhez érdemes a reformot összevetni a „GDP-n túli” gondolkodás legfontosabb alternatív keretrendszereivel. Ez a kontraszt rávilágít arra, hogy az SNA reformja egy evolúciós lépés, míg az alternatívák gyakran forradalmi paradigmaváltást javasolnak.

A Valódi Haladás Mutatója (Genuine Progress Indicator, GPI) a GDP korrekciójára tesz kísérletet. Kiindulópontja a személyes fogyasztás, de ezt számos tétellel módosítja: hozzáadja a nem piaci hozzájárulások értékét (pl. önkéntes és háztartási munka), és levonja a társadalmi és környezeti „rosszak” költségeit (pl. bűnözés, környezetszennyezés, erőforrás-kimerülés). A GPI egyetlen, a GDP-nél átfogóbb monetáris mutató létrehozására törekszik. Az SNA 2025 NDP-je levonja ugyan a természeti erőforrások kimerüléséből származó értékcsökkenést, de nem számolja el a nem piaci munkát, így a GPI ennél jóval átfogóbb korrekciót alkalmaz.

Az OECD által kidolgozott Jobb Élet Index (Better Life Index, BLI) feladja az egyetlen aggregált mutató gondolatát, és helyette dimenzió (pl. lakhatás, jövedelem, közösség, oktatás, környezet, egészség) mentén mutat be indikátorokat. Lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy saját preferenciáik szerint súlyozzák ezeket a dimenziókat. Az SNA 2025 a jólétről szóló új fejezetével és a kiegészítő táblák ösztönzésével elmozdul ebbe az irányba, de nem fogadja be a szubjektív jóléti mutatókat (pl. étellel való elégedettség) a központi keretrendszerbe. A BLI célja a jólét közvetlen mérése, nem csupán a gazdasági inputoké.

A fánk-gazdaságtan (angolul Doughnut Economics) Kate Raworth nevéhez fűződő, radikálisan új megközelítés, amely nem egyetlen mutatót kínál, hanem egy teljesítményértékelési keretrendszert. (Raworth, 2017) Alapvetése, hogy a gazdaság működésének a „biztonságos és igazságos élettér” fenntartását kell szolgálnia az emberiség számára. Ezt a teret két határ definiálja:

- egy társadalmi alap, amely az emberi méltósághoz és jóléthez szükséges minimumokat jelöli ki (például: élelem, lakhatás, oktatás, egészség, politikai részvétel),
- és egy ökológiai plafon, amely a Föld kilenc létfenntartó rendszerének (pl. klíma, biodiverzitás, édesvíz-készlet) határértékeit jelenti, amelyeket átlépve a környezet visszafordíthatatlanul sérül.

A fánk-modell központi üzenete nem a folyamatos növekedés, hanem az, hogy a gazdaság az egyensúlyi jólétet és a társadalmi igazságosságot szolgálja anélkül, hogy túllépnénk a bolygó korlátait.

Ez a gondolatmenet éles kontrasztot mutat a jelenlegi nemzeti számlarendszer (SNA) logikájával. Az SNA – beleértve a legújabb, 2025-ös verzióját is – azt feltételezi, hogy a több gazdasági teljesítmény (pl. GDP) mindig jobb, miközben a fánk-gazdaságtan bevezeti a „túllövés” fogalmát: azt az elképzelést, hogy a túlzott gazdasági aktivitás – ha a környezeti vagy társadalmi határokat figyelmen kívül hagyja – legalább annyira káros lehet, mint az elégtelen teljesítmény. Az SNA 2025 képes ugyan egyes inputokat mérni (például: erőforrás-felhasználás, kibocsátások), de alapvető szemlélete nem kompatibilis az ökológiai korlátok abszolút érvényű kezelésével. A vita tehát több mint technikai kérdés: nem pusztán arról szól, hogy mit és hogyan mérünk, hanem arról is, milyen világképet és értékrendet képviselünk. Az SNA – még legújabb, környezettudatosabb változatában is – a gazdasági növekedés központi célkitűzését tartja fenn. Ezzel szemben a fánk-gazdaságtan, valamint más alternatív megközelítések, mint a jóllét-központú vagy fenntarthatóság-alapú közgazdaságtan, azt a kérdést helyezik előtérbe, hogy mihez mérjük a gazdaság sikerét. A választott mérőszám tehát nem pusztán technikai döntés – hanem politikai és etikai állásfoglalás is arról, hogy milyen társadalmat tartunk kívánatosnak.

Mért és tényleges teljesítmény

A fentiek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy az SNA 2025 reformja javítja a mért és a tényleges gazdasági teljesítmény közötti korrelációt. Az adatvagon beemelése, a globális értékláncok pontosabb mérése és a természeti erőforrások kimerülésének elszámolása révén a nemzeti számlák pontosabb képet adnak a 21. századi termelési folyamatokról. Azonban a mért teljesítmény (még a korigált NDP is) és a társadalmi jólét, valamint az ökológiai fenntarthatóság holisztikus fogalma közötti kapcsolat továbbra is részleges és potenciálisan félrevezető marad. Mivel a rendszer nem számol el a jelentős társadalmi költségekkel, a nem piaci hozzájárulásokkal és az abszolút ökológiai korlátokkal, egy ország NDP-je növekedhet az SNA 2025 szerint, miközben a környezete leromlik, társadalma egyenlőtlenebbé válik, és lakosságának jóléte stagnál. A reform tehát szűkíti, de nem zárja be a szakadékot a kétféle teljesítmény között. Egy jobb gazdasági térképet ad a kezünkbe, de nem változtat azon a tényen, hogy a térkép nem azonos a tájjal.

Implementációs kihívások és a jövő irányai

Az SNA 2025 koncepcionális újításainak gyakorlatba ültetése világszerte komoly kihívások elé állítja a nemzeti statisztikai hivatalokat. A sikeres implementáció nem csupán technikai, hanem pénzügyi és humánerőforrás-kérdés is. Az új ajánlások, különösen az adatvagon és a természeti tőke értékelése, jelentős adatigénnyel és módszertani fejlesztésekkel járnak.

Fennáll a veszélye egy „kétsebességű” statisztikai világ kialakulásának, ahol a fejlett országok statisztikai hivatalai képesek lesznek bevezetni a változtatásokat, míg a fejlődő országok erőforrás- és kapacitáshiány miatt lemaradnak. Ez átmenetileg ronthatja a nemzetközi összehasonlíthatóságot, amely az SNA egyik legnagyobb erőssége. Még a fejlett statisztikai rendszerekkel rendelkező országok, mint például Ausztrália is, komoly adat-elérhetőségi problémákkal szembesülnek bizonyos területeken. A nemzetközi szervezetek (IMF, Világbank, ENSZ regionális bizottságai) által nyújtott technikai segítség, képzési programok és pénzügyi támogatás kulcsfontosságú lesz a sikeres és összehangolt átállásban. Az implementációs stratégia egy 2029–2030-as céldátumot irányoz elő a legtöbb ország számára.

Az SNA 2025-höz kapcsolódó hivatalos kutatási agenda létezése azt is jelzi, hogy a statisztikai közösség elismeri: számos komplex kérdés továbbra is nyitott. A kutatási témák között szerepel például a jövedelem fogalmának további finomítása, valamint a pénzügyi és nem pénzügyi eszközökkel kapcsolatos megoldatlan problémák. Ez azt mutatja, hogy a nemzeti számlák fejlesztése egy folyamatos, a gazdasági valóság változásaira reagáló folyamat, amelyben a 2025-ös reform egy fontos, de nem az utolsó állomás.

Összegzés

Az ENSZ Nemzeti Számlák Rendszerének 2025-ös felülvizsgálata egy mérföldkönek számító, átfogó reform, amely a 21. századi világ gazdaság legmeghatározóbb jelenségeire – a fenntarthatósági válságra, a digitális forradalomra és a globalizáció átalakulására – igyekszik választ adni. A tanulmány két központi kérdésre kereste a választ. Az első kérdésre – melyek a fő változások és mi indokolja őket – a válasz egyértelmű. Az SNA 2025 modernizálja a gazdasági elszámolásokat azért, hogy a természeti erőforrások kimerülését költségként, az adatokat pedig termelt eszközként ismeri el, miközben részletesebb bontásokat vezet be a multinacionális vállalatok tevékenységének és a globális értékláncoknak a mérésére. Ezek a változtatások elengedhetetlenek voltak ahhoz, hogy a nemzeti számlák ne veszítsék el relevanciájukat egy alapjaiban megváltozott gazdasági környezetben. A második kérdés – elegendő-e a reform a valós teljesítmény mérésére – már sokkal árnyaltabb választ igényel. Az SNA 2025 kétségtelenül javítja a mért és a tényleges gazdasági teljesítmény közötti összhangot. Ugyanakkor a reform nem lép ki a piac- és tranzakcióközpontú paradigma keretei közül. Így továbbra sem képes átfogóan mérni a társadalmi jólétet vagy az ökológiai fenntarthatóságot, mivel figyelmen kívül hagyja a nem piaci értékeket, a negatív externáliák jelentős részét és az abszolút ökológiai korlátok koncepcióját. A reform tehát egy szükséges és jelentős evolúciós lépés, de nem forradalom.

Végső soron az SNA 2025 reformjának legnagyobb értéke paradox módon abban rejlik, hogy komplexitásának növelésével (pl. az NDP előtérbe helyezése a GDP-vel szemben, a részletes MNE-bontások) arra kényszeríti a politikai döntéshozókat és a közvéleményt, hogy túllépjenek egyetlen fő mutató büvöletén. A reform megerősíti a gazdasági adatok pillérét, de éppen ezzel hívja fel a figyelmet arra, hogy a társadalmi és környezeti pillérekre, amelyeket a „GDP-n túli” mozgalmak szorgalmaznak, legalább ekkora szükség van. A 21. század kihívásai közepette a cél nem egyetlen tökéletes mutató megtalálása, hanem egy olyan átfogó, többdimenziós mérési műszerfal kiépítése, amelynek az SNA 2025 egy nélkülözhetetlen, de nem egyedüli eleme.

Hivatkozások

Coyle, D. (2025). *The Measure of Progress: Counting What Really Matters*. Princeton University Press.

European Commission; International Monetary Fund; OECD; United Nations; World Bank. (2025). *System of National Accounts 2025: Pre-edit version*. New York: United Nations. <https://doi.org/10.18356/9789211073225>

Interactive Advertising Bureau. (2025, April 30). *Measuring the Digital Economy: Advertising, Content, Commerce, and Innovation (5th ed.)* [Press release]. IAB. <https://www.iab.com/news/measuring-digital-economy-2025/> (Letöltve: 2025. június 20.)

Jansen, A., Hoekstra, R., Kaufmann, R., & Gerer, A. (2023). A synthesis of Beyond-GDP metrics for Wellbeing, Inclusion, and Sustainability including a deep dive into EU metrics and their role in governance. WISE Horizons.

Kennedy, R. F. (1968, March 18). Remarks at the University of Kansas [Előadás]. University of Kansas, Lawrence.

Kroese, B. (2024). GDP in the Future. *Finance & Development*, (June), 52–54.

Kuznets, S. (1934). National Income, 1929–1932. 73. Kongresszus, 2. ülészak – Egyesült Államok Kongresszusa. Washington, D.C: U.S. Government Printing Office.

Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist*. White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing.

Syrquin, M. (2016). A Review Essay on GDP: A Brief but Affectionate History by Diane Coyle. *Journal of Economic Literature*, 54(2), 573–588. <https://doi.org/10.1257/jel.54.2.573>

United Nations (2024). System of Environmental-Economic Accounting – Ecosystem Accounting (SEEA EA) (Statistical Papers Series F). United Nations. (Letöltve: 2025. április 28.)

Van de Ven, P., & Zwijnenburg, J. (2024). Satellite Accounts and Unpaid Household Work – Should They Be Mandatory? Paris. https://www.cess2024.insee.fr/wp-content/uploads/2024/10/K2_VanDeVen-ZWIJNENBURG-OK.pdf (Letöltve: 2025. június 2.)